It-Tieni Taqsima — IMĦABBA

"STATU QUO"

Il-Kwistjoni Tiegħu Fil-Palestina

(Jaqbad ma' l-għadd ta' qabel, faċċ. 71)

Kif rajna fl-għadd ta' qabel ta' dan il-Qari, il-kwistjoni tal-Imkejjen Imqaddsa fil-Palestina kienet ħadet xeħta bil-ħafna għal- l-agħar: kienet waslet fl-aqwa tiġrib jew kriżi tagħha. Minn dak li sa mill-ewwel kienu għamlu l-Griegi sabiex b'kull qerq jiksbu taħt idejhom is-Santwarji Mqaddsa mingħajr ma qatt waslu għall-għan tagħhom, il-kwistjoni qajl, qajl, hekk għaddiet il quddiem li mingħajr xejn mistħija, fil-beraħ u bil-miftuħ, waslet għal veru serq ta' bla ebda smerrija ta' l-istess Santwarji tal-Fidwa tagħna. Dawn is-Stantwarji għal iżjed minn 50 sena kienu nżammu bla ebda jedd taħt idejn il-Griegi u biss wara mhux ftit taħbit u tfixkil, għalkemm kien hemm il-"firman" ta' 1690, li b'amar tal-Qorti ta' Kostantinopli kien irodd lura s-Santwarji lill-propretarji leġittmi, l-Irħieb Franġiskani, kien inħtieġ il-biża' tal-qawwa ta' l-armi biex dawk is-Santwarji jerġgħu jirtaddu lill-veri u leġittmi proprijetarji tagħhom, il-Franġiskani. Għalhekk, minn dak li għadda, wieħed kien jsita' jobsor ta' kemm tiġrib kellu jkun il-ġejjieni għall-qagħda tas-Santwarji tal-fidwa tagħna fl-Art Imqaddsa.

Is-slaten u l-prinċpijiet kattolki ta' l-Ewropa, f'dawk l-aħħar snin, kienu għamlu kullma setgħu biex isir ħaqq u tinqata' darba għal dejjem il-kwistjoni fuq il-proprijeta u l-użu tas-Santwarji: il-kwistjoni mis-slaten u mill-prinċpijiet ta' l-Ewropa kienet meqjusa bħallikieku tidħol fost dawk il-ħwejjeġ li huma ta' interess lil kull nazzjon nisranija u li din kellha taqbeż għalihom u tiddefendihom meta jiġu miksurin jew b'xi mod imnaqqsin jeddijiethom fl-Orjent. U dan tassew, il-gvernijiet ta' l-Ewropa kienu jagħmlu bil-għaqal u bil-ħila kollha, hekk, li kull meta kellhom x'jaqsmu mal-gvern tork, fuq xi nuqqas ta' ftehim jew fuq xi trattati bejniethom, kull darba u dejjem, b'għajnejhom miftuħa, fettxew li dawk it-trattati jdaħħlu xi klawsuli li għandhom iħarsu l-libertà tal-kult u l-proprijetà u l-użu tas-Santwarji Mqaddsa. Hekk kien sar fit-trattat tal-paċi ta' Garlowitz fl-1699, f'dak ta' Passarowitz fl-1718, f'dak ta' Belgrad fl-1739, u f'dak ta' Sistow fl-1791.

Dan ix-xogħol kien meħtieġ li jsir ħafna min-naħa ta' l-istati Kattoliċi ta' l-Ewropa. Ara kemm kien jinħtieġ li jsir u bil-għaqal kollu! Il-Kleru Grieg Xismatku, għalkemm kien sab ruħu minn taħt u mirbuħ bl-aħħar "firman" ta' 1690, li kien għaraf u radd bil-ħaqq kollu l-proprijeta' u l-użu ta' l-Irħieb Franġiskani fuq is-Santwarji, ma' dan kollu, ma kienx xogħof, u kien juri li, bissewwa jew bid-dnewwa, jrid iħaqqaq mal-Franġiskani sa kemm jirbaħhom u jitfagħhom 'il barra mis-Santwarji.

U kif għaldaqshekk, il-Griegi fasslu l-pjan tagħhom biex jaslu għal dan il-għan? Għal l-ewwel billi jinku u jfittxu jdejqu lill-Irħieb Franġiskani li kienu medhijin jaqdu dmirhom fis-Santwarji tagħhom; u dan għamluh b'elf ħaġa, l-iżjed billi ma jħalluhomx jagħmlu dawk it-tiswijiet meħtieġa fis-Santwarji. U għandna niftakru, li f'dawk id-29 sena, mill-1690 sa l-1719, il-Franġiskani kellhom imxandra favur tagħhom mill-Gvern Tork 7 firmani, li dawn juru biċ-ċar kemm sodi kienu u huma l-jeddijiet tal-Latini fuq is-Santwarji u kemm dejjem ġiebu ruħhom ħażin u ta' ġwejjef f'għamilhom il-Griegi kontra l-Latini f'Ġerusalemm.

Iżda, dan li għedna fuq l-imġiba tal-Kleru Grieg mal-Latini għadu mhux kollox. Ġrajja oħra ta' ġufija maħsuba, sa minn ħafna żmien qabel, u li donnha m'għandhiex titwemmen għall-kruha tagħha, kienet dik li ġrat fir-rebbiegħa ta' 1757 f'Ġerusalemm, fil-aqwa Santwarju tad-dinja, il-Qabar ta' Kristu.

Kien ma' tul il-Ġimgħa l-Kbira, u sewwa sew bil-lejl ta' qabel Ħadd Il-Palm, meta ġliba griegi imxewxin u armati għall-aħħar mill-Kleru tagħhom, inxteħtu f'daqqa waħda fil-Bażilka tal-Qabar ta' Kristu. Għal dik il-ħabta tal-btajjel ta' l-Għid Il-Kbir, il-Franġiskani kienu mdorrijin iżejnu l-edikula tal-Qabar ta' Kristu b'damaskijiet mill-aktar li jqumu flus, b'lampieri tad-deheb u tal-fidda, li kienu ġew mogħtijin minn slaten u minn għonja divoti, u bi ħwejjeġ oħra li jiswew mhux ftit.

Dik il-ġliba ta' Griegi, qisha mxajtna u mitlufa f'demmha, intefgħet f'dak l-Imkien Qaddis tqatta', iċċarrat, tkisser u tħarbat, bi bsaten, b'mazez, bi skieken u b'kull ma kellha f'idejha dawk il-ħwejjeġ għonja, bi ħsara u qerda ta' eluf u eluf ta' liri. U dan donnu mhux biż-żejjed, kif kienu mitlufin f'demmhom, marru jaħbtu għall-kunvent fejn kienu l-Irħieb Latini bil-għan li joqtluhom, li dawn, kif intebħu bil-ħsieb tal-Griegi, dlonk għalqu u mbarraw biebhom, u b'hekk biss ħelsu millmewt.

Mitmuma dil-ġrajja ta' vandaliżmu fl-Imkien l-aktar qaddis tad-dinja, x'kellu l-wiċċ jagħmel l-Kleru Grieg, li għal kollox kien ħaseb sa minn qabel dik il-ġrajja mistmerra! Fittex li dlonk juża l-qerq u l-ħżunija! Għalhekk, għamel malajr relazzjoni bil-kitba ta' dik il-ġrajja ta' niket u ta' mewt, għamilha kif deherlu hu u kif kien jaqbillu, b'dak il-għan li jiġbed kollox għal xawwatu, u bgħatha f'Kostantinopli bħala tixlija lill-Irħieb Franġiskani, bħal li kieku, kienu dawn li qajmu dik ir-rewwixta u għamlu dik il-ħerba kollha. U kemm ħsara ġiebet din it-tixlija kontra l-Franġiskani! X'ħaqq tassew ta' stmerrija għamel il-Gvern Tork!

Il-Gvern Tork emmen, jew ried jemmen dik ir-relazzjoni ta' qerq mibgħuta mill-Griegi u, mingħajr ma qagħad ifittex li jagħraf is-sewwa kif ġraw il-ħwejjeġ, u min kien tassew il-ħati, is-Sultan tat-Turkija qatagħha kif deherlu hu, favur il-Griegi, u bħala effett ta' dan il-ħaqq tahom kitba li biha għaraf il-qagħda u l-pussess tagħhom "fil-Bażilka ta' Betlem, fil-Qabar tal-Madonna, fis-seba' arkati msejħin ukoll tal-Madonna, u għarafhom ukoll bħala "komproprijietarji" mal-Latini tal-Edikula tal-Qabar ta' Kristu u tal-Lapida fejn ġie midluk mejjet fl-istess bażilka tal-Qabar ta' Kristu.

Jista' wieħed jaħseb, x'ħassew u kif baqgħu l-Franġiskani għall-aħbar ta' dan il-ħaqq inġust u kiefer! F'dak iż-żmien huma kienu kollha ħrara medhijin isewwu l-ħsarat minn dik il-ħerba li kienu wettqu l-Griegi f'dak il-lejl ta' biża' u ta' mewt. Huma għalhekk, baqgħu ssummati u miblugħin għal dik l-aħbar kerha u xejn mistennija. Dikment wasslu l-aħbar kiefra lis-Santa Sedi u lil-Ambaxxaturi Kattolki Occidentali f'Kostantinopli.

Kien fuq it-Tron ta' San Pietru l-Papa Klement XIII, u dan malajr ta każ sabiex bid-dehen tiegħu kollu jfittex li jikseb dak kollu li kien intilef mis-Santwarji tal-Fidwa tagħna b'dak il-ħaqq inġust tal-gvern tork. Sejjaħ għalhekk, lil P. Tumas Norawieskij, bniedem dehni, għaqli u diplomatku kemm trid, u bagħtu bl-għan waħdieni fil-qrati kollha tas-slaten ta' l-Ewropa jitlob f'isem il-Papa għajnuna u ndħil għaż-żamma tal-jeddijiet tal-Knisja Latina fuq is-Santwarji tal-Palestina, miksurin mill-Gvern Tork. Sabiex jaqdi din il-missjoni f'isem il-Papa, il-P. Tumas Norawieskij, bejn is-snin 1758 u 1759, mar fil-Qorti tar-Rè ta' Napli, imbagħad, f'dak ta' Lisbona, f'ta' Turin, f'ta' Parigi, f'ta' l-Ingilterra, f'tal-Polonja u, fl-aħħar f'dak ta' Vjenna: għamel kemm seta' biex iħeġġeġ dawk il-gvernijiet biex jingħaqdu flimkien u jitolbu li titħassar dik is-sentenza u darba għal dejjem isir il-ħaqq fuq il-kwistjoni tas-Santwarji Latini fl-Art Imqaddsa.

L-Ambaxxaturi Ewropej f'Kostantinopli, f'isem il-gvernijiet tagħhom, ressqu kull wieħed l-għadieb tan-nazzjon tiegħu bi protesta kontra dak il-ħaqq mogħti mis-Sultan Tork, b'talba qawwija li targa' tiġi miflija u magħrufa aħjar il-kwistjoni mill-Gvern Ottuman; iżda, la f'dak iż-żmien, u l-anqas qatt, ma ngħatat it-tweġiba mistennija. Hu ta' l-għaġeb, imbagħad, kif l-Ambaxxaturi Ewropej, fil-laqgħa li fl-1770 kellhom flimkien għal dan il-għan, ġew għal-fehma u qatgħuha li "għax il-Gran Viżir ma jara qatt sbieħ lil-Latini u dejjem u f'kollox hu mhejji li jmur kontra tagħhom, ikun għal xejn li jinħela ż-żmien miegħu, u, aktar jaqbel li l-kwistjoni tal-jeddijiet Latini fuq il-proprjeta' u l-użu ta' dawk l-Imkejjen tal-Fidwa tagħna, titħalla għal żminijiet aħjar".

U b'hekk il-kwistjoni ta' l-Imkejjen Imqaddsa u tas-serqa vandalika li għamlu l-Griegi baqgħet imdendla u għadha tistenna li tiġi maħlula bil-ħaqq kollu, kif jixraq u kif jinħtieġ. Is-Santa Sedi u l-Kustodja ta' l-Art Imqaddsa, ukoll wara dan kollu, ma raqdux: huma fettxew dejjem u b'kull mod iqiegħdu fis-sod darba għal dejjem il-jeddijiet tagħhom. Ma dan kollu iżda, minn dak il-jum 'il hawn, l-Imkejjen Imqaddsa tal-Fidwa tagħna baqgħu u għadhom sal-lum iħostru u jġarrbu il-kbira ħsara ta' dik ir-rewwixta mistmerra li ġrat fir-rebbiegħa ta' 1757 u ta' dak il-firman mogħti mis-sultan tork, ukoll f'dik l-istess sena.

F'ħarġ'oħra ta' dan il-Qari niflu u naraw "l-aħħar fażi" tal-kwistjoni fuq l-imbierek jew aktarx misħut "Statu Quo" fuq it-tliet Santwarji fil-Palestina.

P.N.M.